

Ocalić dokumenty przeszłości...

Już od 2015 roku trwają prace zabezpieczające najcenniejsze archiwalia ze zbiorów krakowskiego Konwentu. W 2015 roku, dzięki finansowemu wsparciu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, udało się poddać konserwacji pięć najstarszych w Polsce Ksiąg Chorych pochodzących z bonifraterskich szpitali w Krakowie, Zebrzydowicach i Lublinie. W roku 2016, przy udziale finansowym Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, zabezpieczono najstarszą w Krakowie Księgę Nowicjuszy i Ślubów Zakonnych oraz Księgę Przychodów Konwentu w Wilnie – obie z XVII wieku. W roku bieżącym Konwent krakowski pozyskał – w ramach dwóch projektów – kolejne fundusze, dzięki czemu pani Ewa Pietrzak, konserwatorka papieru i skóry, zabezpiecza i przywraca dawny blask kolejnym siedmiu cennym rękopisom.

Archiwum Konwentu Bonifratrów w Krakowie możemy zaliczyć do grupy archiwów klasztornych gromadzonych w zakonach o scentralizowanej władzy zwierzchniej. Stąd też jego zasób możemy podzielić na dwie grupy. Znajdują się tu bowiem zarówno źródła typowe,

takie jak korespondencja z przełożonym generalnym i prowincjalnym, akta kapituł domowych, kroniki, inwentarze, materiały dotyczące formacji, personalia, rozbudowany dział majątkowy, archiwalia dotyczące działalności apostolskiej, fotografie i nagrania, zestawienia imienne i statystyczne, dokumentacja zabytków sztuki, ale także źródła specyficzne, do których zaliczyć należy całą dokumentację medyczną, czyli księgi chorych, księgi ordynacji medycznych, księgi chorych prowadzone przez kapelanów, karty chorych, wykazy, sprawozdania, spisy, zestawienia pacjentów, raporty o ruchu chorych (miesięczne, kwartalne, roczne), księgi zmarłych chorych, recepty itd.

Na szczególną uwagę zasługuje zgromadzona w Archiwum dokumentacja medyczna. Bonifratrzy uznawani są za pionierów w zakresie tworzenia dokumentacji medycznej, a Księgi Chorych, prowadzone przez niemal trzysta lat (od roku 1628 do 1914), stanowią bezcenne i unikalne źródło historyczne. Księgi te dostarczają informacji na temat liczności chorych, zawierają szereg informacji o pacjentach, których nie

odnajdziemy w innych źródłach historycznych.

Obok Ksiąg Chorych, w których bonifratrzy ewidencjonowali pacjentów leczonych w szpitalu, drugim bardzo ważnym rodzajem dokumentacji medycznej są Księgi Ordynacji Medycznych, w których dokumentowano przebieg leczenia pacjenta oraz wszystkie dotyczące go zalecenia lekarskie. Księgi te stanowią prototyp współczesnej „historii choroby”. Podobnie jak Księgi Chorych są dobrym źródłem poznania nazw chorób, tak Księgi Ordynacji stanowią nieocenione źródło wiedzy na temat procesów leczenia chorych w dawnej Rzeczypospolitej.

W tym roku równolegle realizowane są dwa projekty. Celem pierwszego z nich, współfinansowanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Wspieranie działań muzealnych”, jest zabezpieczenie, ochrona i udostępnienie kolejnych trzech tomów Ksiąg Chorych oraz dwóch najstarszych woluminów Ksiąg Ordynacji Medycznych. Tomy te datowane są na lata 1773–1843.

Drugi projekt zakłada zabezpieczenie i udostępnienie dwóch

Księga Kapituł Konwentu św. Urszuli przed konserwacją

Księga Chorych przed konserwacją

Księga Ordynacji Medycznych przed konserwacją

Książ Kapituł z Konwentu pw. Świętej Urszuli. Zadanie finansowane jest w 86,67% ze środków publicznych w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadania zatytułowanego „Wspieranie działań archiwalnych 2017”, organizowanego przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Księgi Kapituł są to protokoły posiedzeń zakonników, regularnie odbywających

się w klasztorze – najpierw w Konwencie św. Urszuli, a później w Konwencie Trójcy Przenajświętszej na Kazimierzu. Podczas owych spotkań omawiano wszystkie bieżące sprawy dotyczące życia codziennego zakonników, majątku, a czasami także sytuacji polityczno-społecznej w kraju, wydarzeń w mieście itd. Wybrane do konserwacji Księgi obejmują lata 1699–1863.

Stan zachowania Ksiąg uniemożliwił prowadzenie prac badawczych, nie pozwalał także na udostępnienie ich naukowcom oraz miłośnikom historii. Składają się na nie bowiem rękopisy sporządzone na papierze ręcznie czerpanym, spisane atramentem w języku polskim i łacińskim. Konstrukcja tych Ksiąg była niestabilna, zwięzy i nici popękane i porozklejane, karty zaś mocno zabrudzone, a zaplamienia i brud mocno wtarte w powierzchnię papieru. Karty były mocno osłabione, zmechancone, rozpulchnione, z intensywnymi przebarwieniami pochodzenia mikrobiologicznego. Pomyślna realizacja obu projektów pozwoli na ocalenie Ksiąg i zachowanie ich dla przyszłych pokoleń.

Na grudzień planowane jest zakończenie konserwacji i udostępnienie rękopisów wszystkim osobom zainteresowanym podczas dwutygodniowej wystawy w Konwencie Bonifratrów przy ul. Krakowskiej 48. Szczegóły dotyczące godzin otwarcia będzie można znaleźć na stronie internetowej Konwentu.

Marek Bebak

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

NACZELNA DYREKCJA
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

Projekt „Spuścizna dawnych lekarzy – konserwacja unikatowych rękopisów medycznych ze zbiorów Bonifratrów w Krakowie” dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Zadanie „Pełna konserwacja i udostępnienie dwóch ksiąg kapituł Konwentu św. Urszuli w Krakowie” zostało sfinansowane w 86,67% ze środków publicznych w formie dofinansowania w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego Wspieranie działań archiwalnych 2017, organizowanego przez naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.